

Hoe zit het met de rest van de verzorging?

In de laatste fase van het leven eten en drinken mensen vaak nog maar heel weinig. Soms zelfs helemaal niets meer. Het heeft daarom geen zin om via een infuus vocht toe te dienen; het lichaam vraagt daar niet meer om.

Uw comfort staat voorop. De arts geeft daarom soms pijnstillers of andere medicijnen naast de sedatieve middelen. De verpleegkundige verzorgt uw mond en houdt deze vochtig. Om te voorkomen dat de patiënt last krijgt van een volle blaas, wordt meestal aanbevolen een blaascatheter in te brengen. U wordt gewassen en ook verder zo goed mogelijk verzorgd.

Meer informatie

Heeft u nog vragen? Blijf daar dan niet mee rondlopen! Bespreek ze met uw behandelend arts.

[naamstempel/gegevens bereikbaarheid arts]

palliatieve sedatie

U hebt met uw behandelend arts gesproken over palliatieve sedatie. In deze folder kunt u de belangrijkste dingen nog eens nalezen.

De tekst van deze folder is gebaseerd op de richtlijn Palliatieve sedatie (29-1-2009). Deze richtlijn is te vinden op www.pallialine.nl

 pallialine

informatie voor de patiënt

hulp in de stervensfase

Deze folder is bedoeld voor patiënten die nog maar kort te leven hebben. U begint nu aan de laatste fase van de ziekte, of zult daar binnenkort mee te maken krijgen. Uw arts zorgt ervoor dat u zo min mogelijk last heeft van pijn, benauwdheid, verwardheid of misselijkheid. Maar soms lukt dat niet met de gewone medicatie. Dan helpt alleen nog palliatieve sedatie.

Wat is palliatieve sedatie?

De arts verlaagt met medicijnen uw bewustzijn. Dit heet 'sederen'. U wordt er soeziger van, of u valt in een soort diepe slaap waaruit u niet meer vanzelf ontwaakt. Door de palliatieve sedatie krijgt u rust. Zowel lichamelijk als geestelijk. Dit met de bedoeling dat u in rust, zonder pijn of benauwdheid kunt sterven.

Hoe werkt palliatieve sedatie?

Het doel van palliatieve sedatie is dat uw klachten verlicht worden en dat u zo min mogelijk lijdt. Uw toestand bepaalt hoe diep u gesedeerd moet worden. In sommige situaties kunt u aanspreekbaar blijven (oppervlakkige sedatie), maar in andere gevallen is diepe sedatie noodzakelijk.

Voor sedatie zijn er twee mogelijkheden. U kunt continu gesedeerd worden. Dat heet 'continue sedatie'. Maar u kunt ook afspreken dat de sedatie alleen 's nachts of een deel van de dag wordt toegepast. U bent de rest van de tijd niet in diepe slaap en kunt met uw naasten praten. Dat heet intermitterende sedatie. In de allerlaatste fase past de arts bijna altijd continue sedatie tot aan het overlijden toe.

Is palliatieve sedatie een soort euthanasie?

Nee. Palliatieve sedatie beëindigt het leven niet. U overlijdt aan de ziekte, niet door de medicijnen. Door palliatieve sedatie zult u ook niet sneller sterven.

Wanneer past de arts palliatieve sedatie toe?

Alleen in de stervensfase, en als alle andere behandelingen niet meer helpen om het lijden draaglijk te maken.

Wie beslist daar over?

Palliatieve sedatie is een medische handeling. Uw arts is daarom gebonden aan richtlijnen en moet zorgvuldig handelen. Het starten van palliatieve sedatie is een ingrijpende beslissing. Als uw toestand ineens verslechtert, moet de arts snel kunnen ingrijpen. Daarom overlegt hij dit van tevoren met u, uw naasten en verzorgenden. U krijgt dus genoeg tijd om afscheid te nemen van uw geliefden. U mag natuurlijk ook afzien van palliatieve sedatie. Begrijpt u iets niet helemaal, of bent u ergens bang voor? Praat erover met uw arts. Hij kan het u uitleggen en helpen bij het maken van uw keuze.

Wat gebeurt er precies?

De arts zoekt uit welk medicijn bij u past en hoeveel u nodig heeft. Het is moeilijk te voorspellen hoe snel een middel werkt. Dat is bij elke patiënt weer anders. Soms duurt het een tijd totdat u geen last meer heeft van pijn of andere klachten. U krijgt de medicijnen in het onderhuidse weefsel toegediend via een dun naaldje dat ook verbonden kan worden met een pompje, dat continu de juiste hoeveelheid regelt. De zorg rond het infuuspompje wordt uitgevoerd door gespecialiseerde verpleegkundigen. De dosis en het soort middelen worden zo nodig aangepast. Uw arts beoordeelt uw situatie regelmatig, als dat nodig is zelfs elke dag.

Kan ik vanzelf wakker worden uit palliatieve sedatie?

Soms lijken patiënten wakker te worden uit diepe continue sedatie. Een beweging, of trekken met het gezicht, betekent bijna nooit dat iemand weer wakker wordt. Mensen bewegen ook in hun normale slaap wel eens. Wanneer het bewustzijn van een patiënt sterk verlaagd is met sedatie, lijdt hij niet meer. Ook niet als hij soms beweegt. Het gebeurt heel af en toe wel eens dat een patiënt toch weer wakker wordt. Dan is andere medicatie of een combinatie van medicatie nodig.